

Projekat je sufinansiran od

INVAZIVNE STRANE VRSTE NEŽELJENI GOSTI U ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA KANTONA SARAJEVO

Njihovo širenje možemo zaustaviti – zajedničkim
djelovanjem

Decembar 2025

Prema Međunarodnoj uniji za zaštitu prirode (IUCN), invazivne strane vrste predstavljaju drugu najznačajniju prijetnju biološkoj raznolikosti, odmah nakon gubitka staništa.

SADRŽAJ

01

Predgovor

Vizija očuvanja prirode

02

O brošuri

Svrha i ciljevi

03

Definicija

Pojam invazivne vrste

04

Transformacija ekosistema

Kako invazivne biljke mijenjaju stanište

05

Lokalni kontekst

Zaštićena područja Kantona Sarajevo i invazivne vrste

06

Gdje djelovati

Žarišta pritiska u zaštićenim područjima

07

Od podataka do rješenja

Operativni plan upravljanja

08

Kolektivna svijest

Zajednička odgovornost u zaštiti prirode

01 Predgovor

Vizija očuvanja prirode

Zaštićena područja Kantona Sarajevo su važna uporišta očuvane biološke raznolikosti, pejzažnih vrijednosti i ekosistemskih funkcija.

Zaštićenih područja Kantona Sarajevo:

- Zaštićeni pejzaž **Bentbaša**
- Zaštićeni pejzaž **Bijambare**
- Spomenik prirode **Skakavac**
- Zaštićeni pejzaž **Trebević**
- Spomenik prirode **Vrelo Bosne**

02 O brošuri

Svrha i ciljevi

Brošura je nastala u okviru projekta „Izrada Operativnog plana za upravljanje invazivnim vrstama flore u pet zaštićenih područja Kantona Sarajevo“, uz podršku Fonda za zaštitu okoliša FBiH.

KLJUČNI CILJEVI BROŠURE

- **Edukacija i svijest**

Približiti problematiku invazivne flore građanima, posjetiocima zaštićenih područja, institucijama i organizacijama.

- **Uvid u stanje terena**

Pružiti sažet pregled intenziteta utjecaja invazivnih stranih biljnih vrsta na različitim zaštićenim područjima Kantona Sarajevo.

- **Operativno djelovanje**

Objasniti ulogu planskog upravljanja u dugoročnom očuvanju prirodnih vrijednosti zaštićenih područja Kantona Sarajevo.

- **Kolektivna saradnja**

Podstaći odgovorno ponašanje i sinergiju svih aktera u zaštiti prirodne baštine Kantona Sarajevo.

03 Definicija

Pojam invazivne vrste

Strana biljna vrsta

(eng. exotic plant, non-native plant, non-indigenous plant)

je vrsta, podvrsta ili niža taksonomska kategorija koja je, namjernim ili nenamjernim djelovanjem čovjeka, unesena izvan svog prirodnog područja rasprostranjenja i koja je sposobna u novom okruženju preživjeti i dalje se razmnožavati.

(IUCN, 2000)

Alohtona biljka

/allochthonous plant/

biljna vrsta koja nije prirodno prisutna na određenom geografskom području, već je unesena ljudskim djelovanjem, namjerno ili slučajno.

ALOHTONE BILJKE

KULTIVIRANE BILJKE (*cult.*)

- vrste koje se uzgajaju u vrtovima, poljoprivredi ili šumarstvu
- ne opstaju samostalno u prirodi bez ljudske njege

ALOHTONE VRSTE IZVAN KULTURE

vrste koje su napustile kultivirano okruženje i pojavljuju se u prirodi

1) Povremene vrste (*cas.*)

- povremeno se javljaju u prirodi
- ne uspijevaju se trajno održati bez ponovnog unosa

2) Naturalizovane vrste (*nat.*)

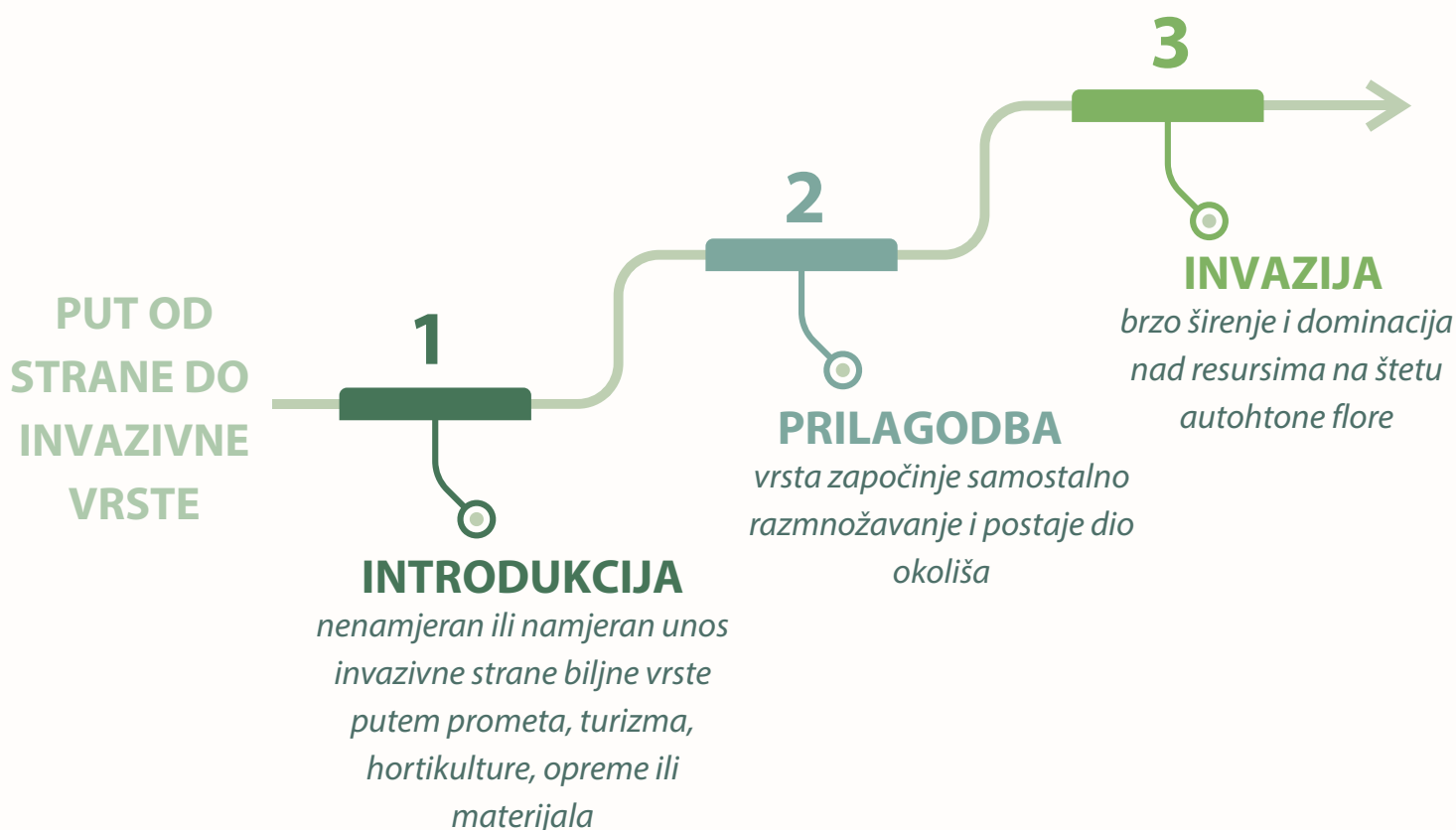
- stabilno se održavaju i razmnožavaju u prirodi bez ljudske pomoći
- ne pokazuju štetne efekte na lokalne ekosisteme.

3) Invazivne vrste (*inv.*)

- naturalizovane vrste koje se brzo šire i negativno utiču na domaću floru, faunu, ekosisteme ili ljudske aktivnosti

04 Transformacija ekosistema

Kako invazivne vrste mijenjaju stanište

Imperativ pravovremenog djelovanja:

Očuvanje prirodnih procesa zahtijeva odlučan prelazak sa pasivnog posmatranja na aktivno upravljanje. **Pravovremena detekcija i jasno raspoznavanje tipova alohtonih vrsta** ključni su za smanjenje negativnih utjecaja na otpornost ekosistema, dok sistemsko, plansko upravljanje direktno osigurava dugoročni integritet zaštićenih prirodnih vrijednosti.

05 Lokalni kontekst

Zaštićena područja Kantona Sarajevo i invazivne vrste

Zaštićeni pejzaž "Bentbaša"

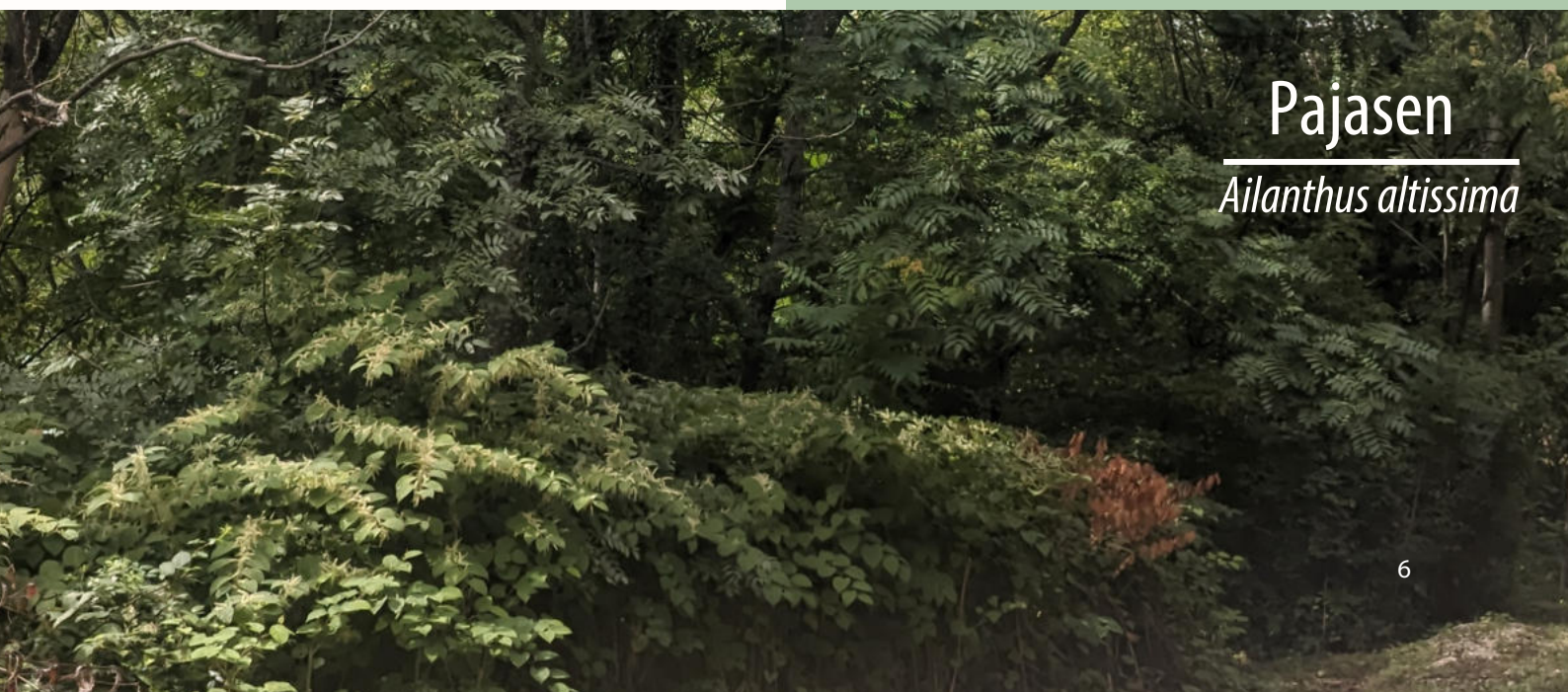
Bentbaša – spoj prirodnih i – kulturno-historijskih vrijednosti

Zaštićeni pejzaž Bentbaša smješten je uz dolinu Miljacke, s nizom kraških reljefnih oblika, pećina i izvora. Hidrološki značaj potvrđuju vodotoci Miljacke i Mošćanice, a prostor je bogat i kulturno-historijskim spomenicima poput Kozije ćuprije.

Ailanthus altissima – PAJASEN

- brzorastuće listopadno drvo
- porijeklom iz Azije
- izuzetno agresivna i prilagodljiva vrsta
- raste i na siromašnim tlima
- otporna na gradsko zagađenje i jake vjetrove
- potiskuje autohtone vrste
- ima alelopatski efekat na okolnu vegetaciju

Pajasen *Ailanthus altissima*

Zaštićeni pejzaž "Bijambare"

Bijambare – prirodna riznica šuma, pećina i biljnog bogatstva

Zaštićeni pejzaž Bijambare smješten je na sjeveroistočnim padinama Kantona Sarajevo, u blizini Nišićke visoravni. Područje se ističe raznolikošću staništa – od gustih četinarskih šuma i planinskih livada do pećinskih ekosistema. Ovaj pejzaž dom je više od 800 vrsta viših biljaka.

Juncus tenuis – NJEŽNI SIT

- višegodišnja zeljasta biljka porijeklom iz Sjeverne i Južne Amerike
- raste na gaženim staništima, uz puteve i na zapuštenim površinama
- potiskuje autohtone vrste
- sitno i ljepljivo sjeme lako se prenosi obućom, vozilima i mašinama
- omogućeno brzo širenje i kolonizaciju novih staništa
- mijenja stanišne uslove i negativno utiče na močvarne ptice

Nježni sit

Juncus tenuis

Spomenik prirode "Skakavac"

Skakavac – dragulj biološke raznolikosti i dom jednog od najvećih vodopada Balkana

Područje Skakavca ističe se izuzetnom biološkom raznolikošću zahvaljujući složenoj geološkoj podlozi, reljefu, hidrografskoj mreži i raznovrsnim tipovima tla. Na ovom prostoru registrovano je oko 1.500 vrsta viših biljaka, među kojima se nalazi veliki broj endemičnih i rijetkih vrsta.

Veronica persica – PERZIJSKA
ČESTOSLAVICA

- jednogodišnja biljka
- porijeklom iz Jugozapadne Azije
- raste na svježim, dobro prozračenim tlima
- često se javlja na travnjacima, livadama, njivama i uz puteve
- izuzetno je opasna invazivna vrsta koja nanosi značajnu štetu poljoprivrednim usjevima
- potiskuje autohtone biljne zajednice
- mijenja strukturu ekosistema

Perzijska čestoslavica

Veronica persica

Zaštićeni pejzaž "Trebević"

Trebević – zeleni simbol Sarajeva

Trebević je prirodno utočište, prostor rekreacije i produžetak identiteta grada Sarajeva. Planina je poznata po bogatstvu šumskih zajednica, uključujući reliktnu i endemičnu vrstu poput Pančičeve omorike od velikog konzervacijskog značaja. Do danas je evidentirano više od 99 biljnih i 14 vrsta gljiva, među kojima se nalaze rijetke i zakonom zaštićene vrste.

Ambrosia artemisiifolia – AMBROZIJA

- jednogodišnja biljka
- porijeklom iz Sjeverne Amerike
- raste na neobrađenim, osunčanim staništima, uz puteve, pruge, obale rijeka i u oranicama
- ponaša se kao snažan korov
- poznata po izraženoj alergeničnosti
- posjeduje brzo i teško kontrolisano širenje

Ambrozija

Ambrosia artemisiifolia

Spomenik prirode "Vrelo Bosne"

Vrelo Bosne – zelena oaza Sarajeva

Vrelo Bosne predstavlja jedinstven spoj akvatične, obalne i kopnene flore i faune. Na malom prostoru razvijen je složen mozaik prirodnih i poluprirodnih staništa, a područje odlikuje visoka biološka raznolikost, sa više od 26 biljnih zajednica te prisustvom autohtonih i endemičnih vrsta beskičmenjaka i insekata.

Reynoutoria japonica – JAPANSKI DVORNIK

- višegodišnja zeljasta biljka
- porijeklom iz Istočne Azije
- raste na vlažnim i plavnim područjima, uz obale rijeka i potoka, rubove saobraćajnica i u urbanim sredinama
- jedana od najagresivnijih invazivnih vrsta u Evropi
- potiskuje autohtonu floru
- značajno mijenja strukturu staništa

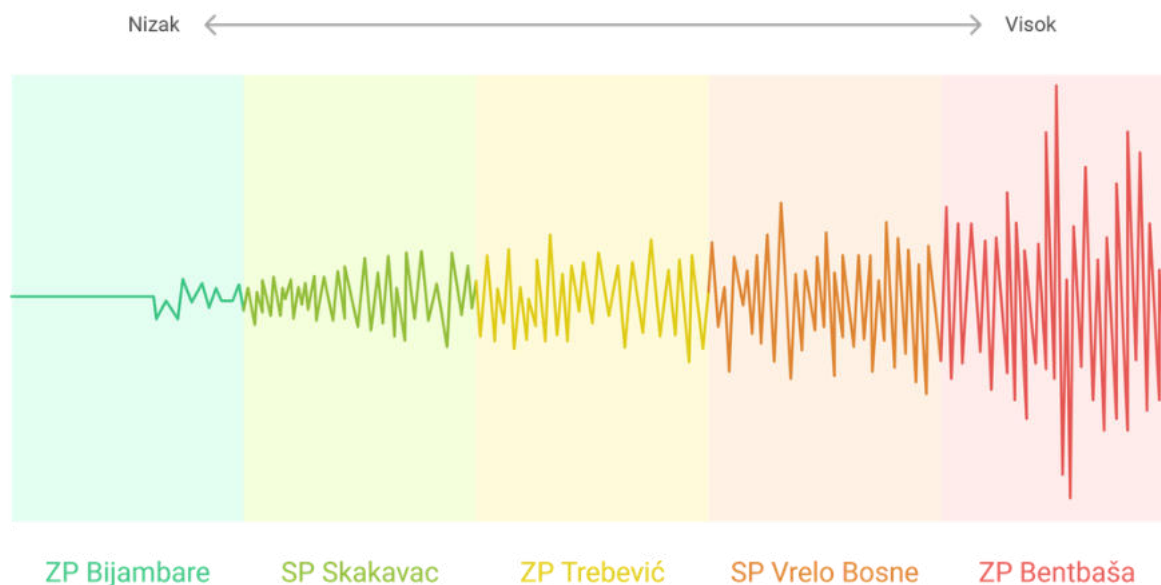

Japanski dvornik

Reynoutoria japonica

06 Gdje djelovati

Žarišta pritiska u zaštićenim područjima

ZP Bijambare

SP Skakavac

ZP Trebević

SP Vrelo Bosne

ZP Bentbaša

ZP Bijambare bilježi **nizak stepen** prisustva invazivnih biljnih vrsta, uz povremeni pritisak u zonama turističke infrastrukture i intenzivnije posjećenosti.

SP Skakavac karakteriše **lokalizovan pritisak** invazivnih biljnih vrsta, uglavnom ograničen na zone uz staze, rubove šuma i prateću infrastrukturu.

ZP Trebević bilježi **umjeren** prisustvo invazivnih biljnih vrsta prvenstveno u rubnim dijelovima područja, u blizini naselja, saobraćajnica i rekreativnih zona.

SP Vrelo Bosne karakteriše **pojačan pritisak** invazivnih biljnih vrsta, posebno u zonama uz vodotoke, vlažna staništa i frekventne posjetilačke trase.

ZP Bentbaša karakteriše **izražen pritisak** invazivnih biljnih vrsta, posebno u rubnim zonama uz urbane površine, saobraćajnu infrastrukturu i riječne koridore.

07 Od podataka do rješenja

Operativni plan upravljanja

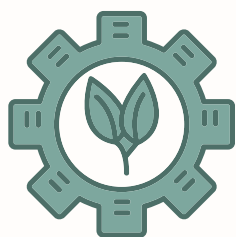

PRIKUPLJANJE PODATAKA

Upravljanje invazivnim
započinje **razumijevanjem**
prisustva i ponašanja biljaka u
prostoru

Operativni plan upravljanja
zasniva se na podacima o:

- rasprostranjenosti
invazivnih biljnih vrsta
- staništima
- intenzitetu pojave u
zaštićenim područjima
Kantona Sarajevo

ANALIZA

Operativni plan povezuje
terenska opažanja s
adekvativnim
metodološkim i
regulatornim okvirima.

Prikupljeni podaci su
osnova za:

- prepoznavanje
prioritetnih područja
i vrsta
- odabir prikladnih
mjera upravljanja

USPOSTAVLJANJE MJERA

Operativni plan **nalaze**
analize prevodi u **konkretne**
i provedive akcije – jasno
definiše gdje prvo djelovati, na
koji način i s kojim alatima.

Operativni plan definiše
konkretne mjere vezane za:

- monitoring
- ranu detekciju
- izbor metoda kontrole
- praćenje efekata
provedenih aktivnosti

08 Kolektivna svijest

Zajednička odgovornost u zaštiti prirode

INSTITUCIJE

**LOKALNA
ZAJEDNICA**

UPRAVITELJ

STRUČNJACI

Postani i ti čuvar prirode!

Odgovorno ponašanje u prirodi, poštivanje pravila kretanja i korištenja prostora, te izbjegavanje unošenja biljnih materijala izvan prirodnog staništa predstavljaju jednostavne, ali važne korake očuvanja prirodnih vrijednosti.

Zajedničko djelovanje svih je ključ očuvanja prirodnih vrijednosti Kantona Sarajevo!

Invazivne vrste mogu preuzeti vaš vrt, omiljeno jezero za kupanje ili planinarsku stazu. One istiskuju autohtone biljke i životinje u borbi za oskudne resurse, mijenjajući pejzaž. One su jedna od vodećih prijetnji svjetskoj raznolikosti biljaka, životinja i staništa u kojima žive.

— Vijeće za invazivne vrste Vašingtona
(*Washington Invasive Species Council*)

Ova brošura je izrađena u okviru projekta “Izrada Operativnog plana za upravljanje invazivnim vrstama flore u pet zaštićenih područja Kantona Sarajevo” koji je sufinansiran od strane Fonda za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine.

Sadržaj ovog materijala isključivo je odgovornost FEA – Inicijative za šumarstvo i okoliš i ne predstavlja nužno stav Fonda za zaštitu okoliša FBiH. Više informacija o Fondu možete pronaći na www.fzofbih.org.ba.

✉ Hamdije Čemerlića 39A, 71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

☎ +387 33 723 680

🌐 www.fzofbih.org.ba
info@fzofbih.org.ba

✉ Podgaj 8, 71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

☎ +387 33 745 345

🌐 www.feasee.org
fea@fea-bh.com

**INVAZIVNE STRANE BILJNE
VRSTE
NE PRIPADAJU OVDJE !**